

Rada
Európskej únie

V Bruseli 24. mája 2022
(OR. en)

8720/22

**Medziinštitucionálny spis:
2021/0415 (CNS)**

ENFOPOL 231
SCHENGEN 46
IXIM 107
COSI 117
CT 76
CRIMORG 62
ENFOCUSTOM 76
JAI 582
COMIX 223

LEGISLATÍVNE AKTY A INÉ PRÁVNE AKTY

Predmet: ODPORÚČANIE RADY o operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva

ODPORÚČANIE RADY (EÚ) 2022/...

Z ...,

o operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 87 ods. 3 a článok 89 v spojení s jej článkom 292,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

- (1) Cezhraničná spolupráca v oblasti presadzovania práva je dôležitá na riešenie bezpečnostných hrozieb v schengenskom priestore a na zaistenie riadneho fungovania schengenského priestoru. Je nevyhnutné, aby sa zabránilo osobám uniknúť orgánom presadzovania práva len samotným presunutím sa z jedného členského štátu do druhého. Posilnená cezhraničná spolupráca v oblasti presadzovania práva medzi všetkými orgánmi presadzovania práva členských štátov pomôže zlepšiť predchádzanie trestným činom, ich odhaľovanie a vyšetrowanie v Únii. Táto posilnená spolupráca sa vzťahuje na cezhraničné akcie medzi dvomi alebo viacerými členskými štátmi, ako sú napríklad cezhraničné prenasledovanie, cezhraničné sledovanie a nadnárodné opatrenia, napríklad spoločné operácie, ktoré zahŕňajú nasadenie príslušníkov orgánov presadzovania práva v iných členských štátoch.
- (2) Cezhraničné prenasledovanie a cezhraničné sledovanie sú nevyhnutnými nástrojmi operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, bez ktorých môžu osoby uniknúť orgánom presadzovania práva prekročením hraníc, pričom využijú zmenu jurisdikcie a chýbajúcu kontinuitu opatrení presadzovania práva. Malo by sa odporučiť, aby členské štáty riešili existujúce obmedzenia, ktoré niektoré členské štáty zaviedli, pretože vytvárajú prekážky, ktoré bránia uskutočňovaniu takýchto operácií na ich území. Takisto je potrebné, aby sa v súlade s právomocami justičných orgánov jednotlivých členských štátov upravili určité pravidlá účasti na cezhraničných operáciách presadzovania práva na monitorovanie a zadržanie osôb v rámci cezhraničného sledovania, cezhraničného prenasledovania a počas spoločných operácií.

- (3) Zriadenie stálych spoločných hliadok a iných spôsobilostí spoločných operácií je nevyhnutné na to, aby bolo možné riešiť trestnú činnosť a výzvam, ktoré pre operačnú spoluprácu v oblasti presadzovania práva predstavuje neustála a rastúca mobilita osôb, tovaru a služieb v rámci Únie. Vďaka výmene informácií zohrávajú existujúce štruktúry, ako napríklad centrá policajnej a colnej spolupráce (PCCC), významnú úlohu pri boji proti cezhraničnej trestnej činnosti. V relevantných prípadoch by PCCC mali byť schopné podporovať spoločné hliadky a iné spoločné operácie na základe spoločnej analýzy rizík a posúdenia potrieb v súlade s platnými právnymi požiadavkami s cieľom predchádzať cezhraničnej trestnej činnosti páchanej v pohraničných oblastiach vnútorných hraníc EÚ, odhaľovať ju a podporovať jej vyšetrenie.
- (4) Na to, aby členské štáty, Rada a Komisia mali presný kvantitatívny prehľad o stave vykonávania činností cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva v Únii, by sa malo odporučiť, aby členské štáty každý rok zbierali údaje a zostavovali štatistiky o ich operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva a predkladali o týchto štatistikách správy. Tieto štatistiky by mohli poskytnúť podrobné vedomosti a dôkladnejšie poznatky o potrebách členských štátov a potenciálnych otázkach, ktorými je potrebné sa zaoberať na úrovni Únie.

- (5) Zločinecké siete využívajú absenciu kontrol na vnútorných hraniciach Únie na svoju kriminálnu činnosť. Spoločné hliadky a iné spoločné operácie sú cenným nástrojom na boj proti všetkým druhom cezhraničnej trestnej činnosti.
- (6) V prípadoch, keď je to relevantné a vhodné, mali by mať členské štáty možnosť vykonávať odporúčania o cezhraničnej operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva v súvislosti s Európskou multidisciplinárnou platformou proti hrozbám trestnej činnosti (EMPACT) s cieľom riešiť hrozby, ktoré predstavuje závažná a organizovaná medzinárodná trestná činnosť a ktoré boli identifikované a určené ako prioritá. Napríklad ciele spoločné hliadky sú flexibilným nástrojom, ktorého základom je policajná práca založená na spravodajských informáciách, pri ktorom môžu príslušné orgány presadzovania práva prevziať iniciatívu. Ciele spoločné hliadky by mohli členské štáty tiež použiť spolu s inými operatívnymi opatreniami v operatívnych akčných plánoch (OAP) platformy EMPACT v záujme riešenia konkrétnych prioritných oblastí trestnej činnosti.

- (7) Obmedzená dostupnosť príslušníkov orgánov presadzovania práva, ktorých môžu členské štáty nasadiť v zahraničí, a nedostatok koordinovaného nasadzovania založeného na predchádzajúcej spoločnej analýze môžu spôsobiť neúčinnosť ich nasadzovania v iných členských štátoch. Na zjednodušenie administratívneho a logistického riadenia spoločných hliadok a iných spoločných operácií by sa malo odporučiť, aby sa zriadila podporná platforma s celoeurópskym rozmerom. Členské štáty by si pomocou nej mohli vymieňať informácie o svojich potrebách a uľahčovať efektívne a účinné nasadzovanie spoločných hliadok a iných spoločných operácií na účely udržiavania a posilňovania verejného poriadku a bezpečnosti, prechádzania trestným činom a prispievania k riešeniu konkrétnych vln trestnej činnosti na kľúčových miestach, v určitých časoch a situáciách. V relevantných prípadoch by podporná platforma mohla dostávať finančné prostriedky Únie a Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol) zriadená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794¹ by jej mohol poskytovať administratívnu a logistickú podporu.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794 z 11. mája 2016 o Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol), ktorým sa nahrádzajú a zrušujú rozhodnutia Rady 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV (Ú. v. EÚ L 135, 24.5.2016, s. 53).

- (8) Komunikácia a prístup k dostupným informáciám sú pre úspešnú cezhraničnú operačnú spoluprácu v oblasti presadzovania práva rozhodujúce. Malo by sa odporučiť, aby členské štáty umožnili príslušníkom orgánov presadzovania práva pôsobiacim v inom členskom štáte mať prístup v reálnom čase k informáciám uchovávaným v informačných systémoch Únie prostredníctvom európskeho vyhľadávacieho portálu (ESP) a k svojim príslušným vnútroštátnym databázam prostredníctvom mobilných riešení, ako sú prenosné zariadenia alebo počítače orgánov presadzovania práva nainštalované vo vozidle, v súlade s uplatniteľnými prístupovými právami a uplatniteľným právom Únie a vnútroštátnym právom. Malo by sa odporučiť, aby sa informácie poskytnuté orgánmi presadzovania práva iného členského štátu obmedzovali na to, čo požadujú príslušníci orgánov presadzovania práva pre plnenie ich úloh počas cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva. Malo by sa tiež odporučiť, aby členské štáty vybavili príslušníkov orgánov presadzovania práva, ktorí pôsobia v inom členskom štáte, spoľahlivými a zabezpečenými prepojitelnými mobilnými prostriedkami na komunikáciu v reálnom čase, ako sú nástroje na zasielanie okamžitých správ, ktoré fungujú cezhranične, aby mohli priamo komunikovať so svojimi orgánmi a orgánmi hostiteľského členského štátu. Je potrebné zaistiť prepojitelnosť zabezpečených prostriedkov na cezhraničnú komunikáciu, ktorá umožňuje aspoň zabezpečené používanie mobilnými prostriedkami na komunikáciu v reálnom čase a geolokalizáciu vozidiel presadzovania práva používaných príslušníkmi orgánov presadzovania práva, napríklad prostredníctvom sledovania pomocou GPS alebo dronov, počas operácie cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva.

Preto by sa malo odporučiť aby členské štáty v závislosti od vlastných potrieb využívali technické riešenia, ktoré by poskytli napríklad Europol na základe odporúčania svojho inovačného laboratória, ako aj výsledkov relevantnej práce a projektov európskeho inovačného centra pre vnútornú bezpečnosť, alebo špecializované skupiny expertov, ako napríklad základná skupina pre bezpečnú komunikáciu a Európska sieť technologických služieb presadzovania práva (ENLETS), ako aj projekty ako napríklad BroadWay. Členské štáty môžu tiež zaistiť túto prepojitelnosť prepojením existujúcich systémov so susediacimi členskými štátmi.

- (9) Účinná cezhraničná operačná spolupráca v oblasti presadzovania práva si vyžaduje prechod na spoločnú kultúru v oblasti presadzovania práva v Únii. Pre rozvíjanie zručností, vedomostí a dôvery má zásadný význam zavedenie kurzov spoločnej počiatočnej odbornej prípravy, ako sú napríklad odborná príprava zavedená Španielskom a Francúzskom vo Valdemore, výmenné programy pre kadetov v oblasti presadzovania práva zamerané na záležitosti týkajúce sa takejto spolupráce a kurzy kontinuálneho rozvoja v týchto otázkach pre príslušníkov orgánov presadzovania práva a vyšetrovateľov trestných činov. Je dôležité, aby členské štáty podľa možností do kurzov svojej vnútroštátnej počiatočnej odbornej prípravy kadetov v oblasti presadzovania práva začlenili kurz cezhraničnej operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva. Rovnako je dôležité, aby sa členské štáty v spolupráci s Agentúrou Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL) zriadenou nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2219¹ usilovali o vypracovanie alebo prispôsobenie kurzov cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva a aby členské štáty v rámci vnútroštátnej ďalšej odbornej prípravy príslušníkov poskytovali jazykovú prípravu.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2219 z 25. novembra 2015 o Agentúre Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL) a ktorým sa nahrádza a zrušuje rozhodnutie Rady 2005/681/SVV (Ú. v. EÚ L 319, 4.12.2015, s. 1).

Pre kadetov v oblasti presadzovania práva a príslušníkov orgánov presadzovania práva, ktorí absolvujú takéto kurzy odbornej prípravy, by sa mohli stanoviť kariérne postupy. Malo by sa odporučiť, aby členské štáty naďalej čo najlepšie využívali agentúru CEPOL tým, že agentúre CEPOL oznámia svoje potreby v oblasti odbornej prípravy, že budú podporovať činnosti agentúry CEPOL a prispievať k zosúlad'ovaniu svojho portfólia odbornej prípravy s prioritami týkajúcimi sa cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva stanovenými v hodnoteniach potrieb strategickej odbornej prípravy v EÚ (EU-STNA). Malo by sa odporučiť, aby členské štáty zvažili možnosť vytvoriť rozsiahle a dlhodobé celoeurópske programy spoločnej odbornej prípravy a výmeny pre kadetov a príslušníkov orgánov presadzovania práva v oblasti cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva.

- (10) Vzhľadom na význam koordinácie a spolupráce v súvislosti s otázkami, ktorými sa zaoberá toto odporúčanie, a najmä s jeho vykonávaním, by mala v príslušnej pracovnej skupine Rady prebiehať dlhodobá diskusia o cezhraničnej operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva. Táto pracovná skupina by mohla slúžiť ako stále fórum pre členské štáty na prerokovanie týchto otázok vrátane zosúladenia svojich pravidiel a dohôd, iných opatrení na riešenie prekážok účinnosti a efektívnosti operácií cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, podávania správ o dosiahnutom pokroku, ako aj otázok súvisiacich s potrebnými usmerneniami a osvedčenými postupmi.

- (11) Malo by sa odporučiť, aby toto odporúčanie vykonali v primeranom čase. Malo by sa tiež odporučiť, aby členské štáty v záujme vykonania tohto odporúčania v relevantných prípadoch čo najskôr začali proces preskúmania vnútroštátnych noriem a dvojstranných a mnohostranných dohôd s inými členskými štátmi.
- (12) Týmto odporúčaním nie sú dotknuté normy o nosení a používaní služobných zbraní vrátane prípadov obrany iných osôb, využívaní výnimiek z pravidiel cestnej premávky, používaní technických prostriedkov na uskutočňovanie cezhraničného sledovania alebo výkone kontroly totožnosti a zadržaní osôb, ktoré sa pokúsia vyhnúť takejto kontrole. Podobne by ním nemali byť dotknuté ani normy o určovaní toho, čo patrí do pôsobnosti justičnej spolupráce alebo si vyžaduje schválenie justičným orgánom.

- (13) V záujme zaistenia konzistentnosti by sa vymedzenia pojmov a záruky uvedené v tomto odporúčaní mali v relevantných prípadoch zakladať na príslušných aktoch práva Únie, najmä Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda zo 14. júna 1985 uzatvorená medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Nemeckej spolkovej republiky a Francúzskej republiky o postupnom zrušení kontrol na ich spoločných hraniciach¹ (Schengenský dohovor), najmä články 39 až 46 a rozhodnutia Rady 2008/615/SVV² a 2008/616/SVV³ (průmske rozhodnutia), najmä články 17 až 19 rozhodnutia Rady 2008/615/SVV, vykladať sa v súlade s nimi a byť s nimi v súlade. To platí aj pre odkazy na potrebu dodržiavania vnútroštátneho práva v prípade, keď právo Únie už odkazuje na vnútroštátne normy.
- (14) Pokrok dosiahnutý pri vykonávaní tohto odporúčania by sa mal po určitom časovom období preskúmať. Komisia by preto najneskôr dva roky po prijatí tohto odporúčania mala dosiahnutý pokrok posúdiť a po porade s členskými štátmi predložiť správu. O tejto správe by mala rokovať Rada okrem iného s cieľom, aby Komisia navrhla právne záväzné akty Únie, ak sú v oblasti operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva takéto akty potrebné.

¹ Ú. v. ES L 239, 22.9.2000, s. 19.

² Rozhodnutie Rady 2008/615/SVV z 23. júna 2008 o zintenzívnení cezhraničnej spolupráce, najmä v boji proti terorizmu a cezhraničnej trestnej činnosti (Ú. v. EÚ L 210, 6.8.2008, s. 1).

³ Rozhodnutie Rady 2008/616/SVV z 23. júna 2008 o vykonávaní rozhodnutia 2008/615/SVV o zintenzívnení cezhraničnej spolupráce, najmä v boji proti terorizmu a cezhraničnej trestnej činnosti (Ú. v. EÚ L 210, 6.8.2008, s. 12).

- (15) V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o Európskej únii (Zmluva o EÚ) a Zmluve o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), sa Dánsko nezúčastňuje na prijatí tohto odporúčania, nie je ním viazané ani nepodlieha jeho uplatňovaniu. Keďže toto odporúčanie je založené na schengenskom *acquis*, Dánsko by sa malo v súlade s článkom 4 uvedeného protokolu rozhodnúť do šiestich mesiacov po rozhodnutí Rady o tomto odporúčaní, či ho bude transponovať do svojho vnútroštátneho práva.
- (16) Toto odporúčanie, s výnimkou oddielov 2.1, 2.2 a 2.3, predstavuje vývoj ustanovení schengenského *acquis*, na ktorom sa Írsko zúčastňuje v súlade s článkom 5 ods. 1 Protokolu č. 19 o schengenskom *acquis* začlenenom do rámca Európskej únie, ktorý je pripojený k Zmluve o EÚ a ZFEÚ, a v súlade s článkom 6 ods. 2 rozhodnutia Rady 2002/192/ES¹; Írsko sa preto zúčastňuje na jeho prijatí.

¹ Rozhodnutie Rady 2002/192/ES z 28. februára 2002 o požiadavke Írska zúčastňovať sa na niektorých ustanoveniach schengenského *acquis* (Ú. v. ES L 64, 7.3.2002, s. 20).

- (17) Pokiaľ ide o Island a Nórsko, toto odporúčanie predstavuje vývoj ustanovení schengenského *acquis* v zmysle dohody uzavretej medzi Radou Európskej únie a Islandskou republikou a Nórskeho kráľovstva o pridružení Islandskej republiky a Nórskeho kráľovstva pri vykonávaní, uplatňovaní a rozvoji schengenského *acquis*¹, ktoré patria do oblasti uvedenej v článku 1 bode H rozhodnutia Rady 1999/437/ES².
- (18) Pokiaľ ide o Švajčiarsko, toto odporúčanie predstavuje vývoj ustanovení schengenského *acquis* v zmysle Dohody medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského *acquis*³, ktoré patria do oblasti uvedenej v článku 1 bode H rozhodnutia 1999/437/ES v spojení s článkom 3 rozhodnutia Rady 2008/146/ES⁴ a s článkom 3 rozhodnutia Rady 2008/149/SVV⁵.

¹ Ú. v. ES L 176, 10.7.1999, s. 36.

² Rozhodnutie Rady 1999/437/ES zo 17. mája 1999 o určitých vykonávacích predpisoch k dohode uzavretej medzi Radou Európskej únie a Islandskou republikou a Nórskeho kráľovstva o pridružení týchto dvoch štátov pri vykonávaní, uplatňovaní a vývoji schengenského *acquis* (Ú. v. ES L 176, 10.7.1999, s. 31).

³ Ú. v. EÚ L 53, 27.2.2008, s. 52.

⁴ Rozhodnutie Rady 2008/146/ES z 28. januára 2008 o uzavretí v mene Európskeho spoločenstva Dohody medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského *acquis* (Ú. v. EÚ L 53, 27.2.2008, s. 1).

⁵ Rozhodnutie Rady 2008/149/SVV z 28. januára 2008 o uzavretí v mene Európskej únie Dohody medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského *acquis* (Ú. v. EÚ L 53, 27.2.2008, s. 50).

- (19) Pokiaľ ide o Lichtenštajnsko, toto odporúčanie predstavuje vývoj ustanovení schengenského *acquis* v zmysle Protokolu medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom, Švajčiarskou konfederáciou a Lichtenštajnským kniežatstvom o prístupí Lichtenštajnského kniežatstva k Dohode medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského *acquis*¹, ktoré patria do oblasti uvedenej v článku 1 bode H rozhodnutia 1999/437/ES v spojení s článkom 3 rozhodnutia Rady 2011/350/EÚ² a s článkom 3 rozhodnutia Rady 2011/349/EÚ³.

¹ Ú. v. EÚ L 160, 18.6.2011, s. 21.

² Rozhodnutie Rady 2011/350/EÚ zo 7. marca 2011 o uzavretí v mene Európskej únie Protokolu medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom, Švajčiarskou konfederáciou a Lichtenštajnským kniežatstvom o prístupí Lichtenštajnského kniežatstva k Dohode medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k implementácii, uplatňovaniu a rozvoju schengenského *acquis*, ktoré sa vzťahuje na zrušenie kontrol na vnútorných hraniciach a pohyb osôb (Ú. v. EÚ L 160, 18.6.2011, s. 19).

³ Rozhodnutie Rady 2011/349/EÚ zo 7. marca 2011 o uzavretí, v mene Európskej únie, Protokolu medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom, Švajčiarskou konfederáciou a Lichtenštajnským kniežatstvom o prístupí Lichtenštajnského kniežatstva k Dohode medzi Európskou úniou, Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o pridružení Švajčiarskej konfederácie k vykonávaniu, uplatňovaniu a vývoju schengenského *acquis*, ktoré sa vzťahuje najmä na justičnú spoluprácu v trestných veciach a policajnú spoluprácu (Ú. v. EÚ L 160, 18.6.2011, s. 1).

- (20) Pokiaľ ide o Cyprus, oddiely 2.1 a 2.2 tohto odporúčania predstavujú akt, ktorý je založený na schengenskom *acquis* alebo s ním inak súvisí v zmysle článku 3 ods. 2 aktu o pristúpení z roku 2003.
- (21) Pokiaľ ide o Bulharsko a Rumunsko, oddiely 2.1 a 2.2 tohto odporúčania predstavujú akt, ktorý je založený na schengenskom *acquis* alebo s ním inak súvisí v zmysle článku 4 ods. 2 aktu o pristúpení z roku 2005.
- (22) Pokiaľ ide o Chorvátsko, oddiely 2.1 a 2.2 tohto odporúčania predstavujú akt, ktorý je založený na schengenskom *acquis* alebo s ním inak súvisí v zmysle článku 4 ods. 2 aktu o pristúpení z roku 2011,

TÝMTO ODPORÚČA:

VŠEOBECNÝ RÁMEC

- a) Vzhľadom na to, že toto odporúčanie nie je právne záväzné, sa členským štátom odporúča vykonať opatrenia, ktoré sa v ňom uvádzajú, v súlade s uplatniteľným právom Únie, najmä tým, ktoré je právne záväzné.
- b) Toto odporúčanie by sa nemalo vykladať tak, že ním majú byť dotknuté vnútroštátne normy, ktorými sa stanovujú právomoci, úloha, príslušnosť, obmedzenia, záruky alebo podmienky, ktorými sa toto odporúčanie osobitne nezaoberá a ktoré sa vzťahujú na príslušné činnosti cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva podľa právne záväzných aktov práva Únie vrátane Schengenského dohovoru a prírodných rozhodnutí a vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie.

- c) Toto odporúčanie je v súlade s povinnosťou dodržiavať základné práva a právne zásady zakotvené v článku 6 Zmluvy o EÚ vrátane práva na účinný prostriedok nápravy a práva na spravodlivý proces, ako aj s normami vysokej úrovne ochrany údajov stanovenými v práve Únie, najmä smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680¹.
- d) Členské štáty môžu zachovať alebo prijať opatrenia a uzavrieť dohody, v ktorých sa stanovuje užšia spolupráca, ako sú opatrenia stanovené v tomto odporúčaní.
- e) Členským štátom sa odporúča, aby toto odporúčanie vykonávali bez toho, aby tým bol dotknutý Dohovor vypracovaný na základe článku K. 3 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci a spolupráci medzi colnými správami² (Neapol II).

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 89).

² Ú. v. ES C 24, 23.1.1998, s. 2.

ÚČEL A ROZSAH PÔSOBNOSTI

Účelom tohto odporúčania je posilniť operačnú spoluprácu v oblasti presadzovania práva medzi orgánmi presadzovania práva.

Operačná spolupráca v oblasti presadzovania práva sa vzťahuje na situácie, v ktorých orgány presadzovania práva jedného členského štátu pôsobia na území iného členského štátu v súvislosti s cezhraničnou alebo inou nadnárodnou akciou medzi dvomi alebo viacerými členskými štátmi, napríklad počas cezhraničného prenasledovania, cezhraničného sledovania, spoločnej hliadkovej činnosti alebo iných spoločných operácií či v súvislosti s turistickou sezónou, alebo hromadným podujatím.

1. VYMEDZENIE POJMOV

Na účely tohto odporúčania sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

- a) „orgán presadzovania práva“ je príslušný orgán v zmysle článku 87 ods. 1 ZFEÚ;
- b) „cezhraničné prenasledovanie“ je operácia presadzovania práva, v rámci ktorej príslušníci orgánu presadzovania práva členského štátu prenasledujú v danom členskom štáte jednu alebo viaceré osoby a počas tohto prenasledovania prekročia hranicu iného členského štátu a v prenasledovaní pokračujú na území jedného alebo viacerých iných členských štátov po tom, ako osoba alebo osoby prekročili hranicu;

- c) „cezhraničné sledovanie“ je operácia presadzovania práva, pri ktorej príslušníci orgánu presadzovania práva jedného členského štátu v rámci vyšetrovania trestného činu v tomto členskom štáte sledujú jednu alebo viacero osôb a pokračujú v sledovaní na území jedného alebo viacerých iných členských štátov po tom, ako osoba alebo osoby prekročili hranicu;
- d) „spoločné operácie“ sú operácie presadzovania práva vrátane spoločných hliadok a iných spoločných operácií v oblasti verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a predchádzania trestnej činnosti vykonávané spoločne príslušníkmi orgánov presadzovania práva dvoch alebo viacerých členských štátov, v rámci ktorých príslušníci z jedného členského štátu pôsobia na území iného členského štátu;
- e) „jednotné kontaktné miesto“ je ústredný vnútroštátny orgán určený na medzinárodnú spoluprácu v oblasti presadzovania práva v súlade s oddielom „Všeobecný rámec“ tohto odporúčania;
- f) „centrum policajnej a colnej spolupráce“ alebo „PCCC“ je spoločné centrum presadzovania práva určené na výmenu informácií a poskytovanie podpory iným činnostiam v oblasti presadzovania práva v pohraničných oblasti vnútorných hraníc Únie, ktoré zriadil členský štát na základe dvojstrannej alebo mnohostrannej dohody s jedným alebo viacerými susednými členskými štátmi a ktoré sa nachádza v bezprostrednej blízkosti hraníc medzi dotknutými členskými štátmi;

- g) „štatistiky“ sú iné ako osobné údaje, ktoré členské štáty zbierajú a predkladajú Rade a Komisii v súvislosti s operáciami cezhraničnej spolupráce v oblasti presadzovania práva uvedenými v oddiele 2.

2. RIEŠENIE PREKÁŽOK OPERAČNEJ SPOLUPRÁCE V OBLASTI PRESADZOVANIA PRÁVA, KEĎ PRÍSLUŠNÍCI ORGÁNOV PRESADZOVANIA PRÁVA PÔSOBIA V INOM ČLENSKOM ŠTÁTE

2.1. Cezhraničné prenasledovanie:

- a) Členským štátom sa odporúča:

- i) zaistiť, aby formy trestnej činnosti v súvislosti s ktorými sa môže uskutočniť cezhraničné prenasledovanie na ich území, zahŕňali trestné činy uvedené v zozname v prílohe, ako aj ďalšie trestné činy, ktoré môžu byť dôvodom na vydanie alebo odovzdanie osoby, a pokiaľ to umožňuje vnútroštátne právo, aj uniknutie kontrole orgánmi presadzovania práva;
- ii) umožniť uskutočnenie cezhraničného prenasledovania na svojom území cez pozemné, riečne, jazerné a vzdušné hranice;

- iii) umožniť, aby cezhraničné prenasledovanie pokračovalo na ich území bez územného alebo časového obmedzenia do príchodu príslušníkov ich orgánu presadzovania práva;
 - iv) každý rok zbierať údaje a zostavovať štatistiky týkajúce sa cezhraničných prenasledovaní, ktoré uskutočnili ich orgány presadzovania práva, a predkladať takéto štatistiky Rade a Komisii; tieto ročné štatistiky zahŕňajú:
 - počet cezhraničných prenasledovaní, ktoré sa uskutočnili,
 - členské štáty na území ktorých sa uskutočnilo cezhraničné prenasledovanie.
- b) Členským štátom sa odporúča, aby príslušníkom orgánu presadzovania práva iného členského štátu, ktorí uskutočňujú cezhraničné prenasledovanie na ich území, umožnili:
- i) nosiť svoje služobné zbrane a strelivo a iný služobný výstroj;
 - ii) používať služobné zbrane na oprávnenú sebaobranu a obranu iných osôb v súlade s vnútroštátnym právom hostiteľského členského štátu;

- iii) využívať výnimky z pravidiel cestnej premávky uplatniteľné v členských štátoch, kde sa cezhraničné prenasledovanie uskutočňuje;
 - iv) používať v súlade s vnútroštátnym právom hostiteľského členského štátu jeho systémy GPS na sledovanie vozidiel príslušníkov, ktorí uskutočňujú cezhraničné prenasledovania orgánmi presadzovania práva tohto iného členského štátu;
 - v) cezhranične prevádzkovať zabezpečené prostriedky komunikácie v reálnom čase.
- c) Členským štátom sa odporúča, aby zvážili, či príslušníkom orgánu presadzovania práva iného členského štátu, ktorí uskutočňujú cezhraničné prenasledovanie na ich území, umožnia, aby do príchodu príslušníkov príslušného orgánu členského štátu, na ktorého území sa cezhraničné prenasledovanie uskutočňuje, zastavili a predbežne zadržali prenasledovanú osobu v súlade s postupmi podľa vnútroštátneho práva hostiteľského členského štátu vrátane donucovacích prostriedkov a fyzickej sily a v súlade s právom uskutočniť bezpečnostnú prehliadku.

2.2. Cezhraničné sledovanie

- a) Členským štátom sa odporúča:

- i) umožniť uskutočnenie cezhraničného sledovania na svojom území v súvislosti s osobami podozrivými z prípravy, zo spáchania jedného alebo viacerých trestných činov uvedených v prílohe, ako aj iných trestných činov, ktoré môžu byť dôvodom na vydanie alebo odovzdanie osoby, alebo z účasti na nich, ale aj v súvislosti s osobami, ktoré môžu prispieť k identifikácii alebo vypátraniu takýchto podozrivých osôb;
- ii) zaistiť, aby sa cezhraničné sledovanie mohlo uskutočniť na účely zisťovania, či boli spáchané konkrétne trestné činy alebo sa pripravuje ich spáchanie;
- iii) umožniť uskutočnenie cezhraničného sledovania na svojom území cez pozemné, námorné, riečne, jazerné a vzdušné hranice;
- iv) na základe spoločne dohodnutých postupov umožniť a uľahčiť združovanie materiálu na účely efektívnejšieho uskutočňovania cezhraničného sledovania;
- v) určiť ústredný orgán alebo orgány, ktoré budú koordinovať cezhraničné sledovanie na vlastnom a cudzom štátnom území, ktoré sú súčasťou jednotného kontaktného miesta alebo s ním úzko spolupracujú a ktoré sú schopné vybavovať alebo vydávať žiadosti o povolenie 24 hodín denne, sedem dní v týždni.

- b) Členským štátom sa odporúča, aby príslušníkom z orgánu presadzovania práva iného členského štátu, ktorí uskutočňujú cezhraničné nasledovanie na ich území, umožnili:
- i) nosiť svoje služobné zbrane a strelivo a iný služobný výstroj;
 - ii) používať služobné zbrane na oprávnenú sebaobranu a obranu iných osôb v súlade s vnútroštátnym právom hostiteľského členského štátu;
 - iii) používať v súlade s vnútroštátnym právom hostiteľského členského štátu akékoľvek technické prostriedky potrebné na uskutočnenie cezhraničného sledovania vrátane GPS lokátorov, dronov, audio- a videozariadení.
 - iv) cezhranične prevádzkovať zabezpečené prostriedky komunikácie v reálnom čase.

2.3. Spoločné operácie

- a) Členským štátom sa odporúča, aby príslušníkom orgánu presadzovania práva iného členského štátu, ktorí sa zúčastňujú na spoločných operáciách na ich území, priznali aspoň tieto oprávnenia, pokiaľ sa udelia podobné právomoci a poskytnú sa podobné vybavenie, vrátane uniforiem, príslušníkom ich vlastných orgánov presadzovania práva:
- i) vykonávať kontroly totožnosti a predbežne zadržať každú osobu, ktorá sa snaží vyhnúť kontrole totožnosti;

- ii) nosiť svoju uniformu a nosiť svoje služobné zbrane a strelivo a iný služobný výstroj;
 - iii) použiť svoje služobné zbrane na oprávnenú sebaobranu a na obranu iných osôb;
 - iv) cezhranične prevádzkovať zabezpečené prostriedky komunikácie v reálnom čase alebo poskytnúť iné možnosti cezhraničnej komunikácie; na tento účel by sa mali poskytnúť potrebné technické podmienky zabezpečenej komunikácie v reálnom čase.
- b) Členským štátom sa odporúča koordinovať prostredníctvom príslušných orgánov ich spoločné operácie, keď sa uskutočňujú viaceré operácie.
- c) Členským štátom sa odporúča každý rok zbierať údaje a zostavovať štatistiky týkajúce sa spoločných hliadok a iných spoločných operácií, ktoré uskutočnili ich orgány presadzovania práva na území iného členského štátu, a predkladať takéto štatistiky Rade a Komisii; tieto ročné štatistiky zahŕňajú:
- i) počet spoločných hliadok a iných spoločných operácií, ktoré sa uskutočnili;
 - ii) členské štáty na území ktorých sa uskutočnili spoločné hliadky a iné spoločné operácie.

3. CENTRÁ POLICAJNEJ A COLNEJ SPOLUPRÁCE

- a) Členským štátom, ktoré sú hostiteľským štátom PCCC alebo sa na ňom zúčastňujú, sa odporúča, aby zaistili, že okrem svojho zamerania na výmenu informácií PCCC bude vykonávať tieto úlohy:
- i) uľahčovať, podporovať a v relevantných prípadoch koordinovať spoločnú hliadkovú činnosť a iné spoločné operácie v pohraničných oblastiach vnútorných hraníc Únie;
 - ii) prispievať k vypracovaniu alebo vypracovať spoločnú analýzu cezhraničnej trestnej činnosti špecifickej pre ich pohraničnú oblasť vnútorných hraníc Únie a v relevantných prípadoch poskytnúť túto analýzu prostredníctvom národného jednotného kontaktného miesta relevantným vnútroštátnym orgánom, ostatným členským štátom a príslušným agentúram a orgánom Únie, ako je Europol, európska pohraničná a pobrežná stráž zriadená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1896¹ a Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) zriadený rozhodnutím Komisie 1999/352/ES, ESUO, Euratom²;
 - iii) podporovať vyšetrowanie cezhraničnej trestnej činnosti, ku ktorej dochádza v ich pohraničných oblastiach vnútorných hraníc Únie.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1896 z 13. novembra 2019 o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii a zrušení nariadení (EÚ) č. 1052/2013 a (EÚ) 2016/1624 (Ú. v. EÚ L 295, 14.11.2019, s. 1).

² Rozhodnutie Komisie 1999/352/ES, ESUO, Euratom z 28. apríla 1999, ktorým sa zriaďuje Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) (Ú. v. ES L 136, 31.5.1999, s. 20).

- b) Členským štátom sa odporúča, aby posilnili cezhraničnú spoluprácu v oblasti presadzovania práva a prijali najlepšie postupy pre takúto dvojstrannú alebo mnohostrannú spoluprácu so svojimi susednými štátmi vrátane spoločných policajných staníc a centier PCCC.

4. PLATFORMA NA PODPORU SPOLOČNÝCH HLIADOK A INÝCH SPOLOČNÝCH OPERÁCIÍ

- a) Členským štátom sa odporúča, aby zriadili podpornú platformu, ktorá by bez umožnila identifikovať a centrálné zaznamenávať potreby jednotlivých členských štátov bez prenosu akýchkoľvek osobných údajov, pokiaľ ide o organizáciu spoločnej hliadkovej činnosti alebo iných spoločných operácií:
 - i) na miestach, ktoré majú osobitný význam pre predchádzanie trestnej činnosti a boj proti nej, ako sú kľúčové kriminálne uzly alebo turistické oblasti navštevované turistami z iných členských štátov;
 - ii) počas masových zhromaždení a významných podujatí, ktoré by mohli prilákať návštevníkov z iných členských štátov, ako sú veľké športové podujatia alebo medzinárodné samity;

- iii) v prípade katastrofy alebo vážnej nehody v koordinácii s mechanizmom Únie v oblasti civilnej ochrany (UPCM), a najmä s Koordinačným centrom pre reakcie na núdzové situácie (ERCC)¹.
- b) Členským štátom sa odporúča:
- i) poskytovať podpornej platforme informácie o svojich potrebách a okolnostiach žiadosti o udržiavanie verejného poriadku a bezpečnosti a predchádzanie páchaniu trestných činov;
 - ii) určiť v závislosti od povahy spoločných operácií vhodné kontaktné miesto ako národné kontaktné miesto pre takúto spoločnú hliadkovú činnosť a iné spoločné operácie a prenos relevantných operácií.

¹ Počas kríz a núdzových situácií (väčšinou spojených s katastrofami alebo rozsiahlymi nehodami) môže ktorýkoľvek dotknutý členský štát alebo ktorákoľvek tretia krajina požiadať o civilnú ochranu alebo humanitárnu pomoc prostredníctvom mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany (UCPM). Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie (ERCC) následne koordinuje, uľahčuje a spolufinancuje reakciu členských štátov na žiadosť o pomoc.

5. ZABEZPEČENIE ÚČINNÉHO PRÍSTUPU K INFORMÁCIÁM A KOMUNIKÁCIE

- a) Členským štátom sa odporúča zabezpečiť, aby príslušníci z ich príslušných orgánov presadzovania práva, ktorí sú zapojení do cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, na ktorú sa vzťahuje toto odporúčanie, a ktorí konajú na území iného členského štátu:
- i) mali prostredníctvom európskeho vyhľadávacieho portálu (ESP) zabezpečený vzdialený prístup k svojim národným databázam, databázam Únie a medzinárodným databázam v súlade s právom Únie a svojim vnútroštátnym právom, čo im umožní vykonávať ich úlohy v oblasti presadzovania práva na území iného členského štátu v rámci cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, ako je napríklad vykonávanie kontrol totožnosti;
 - ii) mohli používať zabezpečené prostriedky komunikácie v reálnom čase, ktoré sú schopné fungovať na území iného členského štátu, čo im umožní komunikovať priamo s orgánom presadzovania práva ich členského štátu a s príslušníkmi orgánov presadzovania práva iného dotknutého členského štátu alebo členských štátov.

- b) Členským štátom sa odporúča zaistiť zabezpečenú komunikáciu v reálnom čase buď prostredníctvom technických riešení, ktoré poskytnú napríklad Europol, špecializované skupiny expertov alebo projekty financované zo strany Únie, alebo prepojením existujúcich systémov so susednými členskými štátmi.

6. SPOLOČNÁ ODBORNÁ PRÍPRAVA A PROFESIJNÝ ROZVOJ SO ZAMERANÍM NA CEZHraničnú OPERAČNÚ SPOLUPRÁCU V OBLASTI PRESADZOVANIA PRÁVA

Členským štátom sa odporúča:

- a) začleniť do kurzov počiatočnej odbornej prípravy možnosť kurzu cezhraničnej operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva v záujme oboznámenia kadetov presadzovania práva s európskou kultúrou presadzovania práva;
- b) pokiaľ je to za primeraných podmienok realizovateľné vo vnútroštátnom systéme, zriadiť spolu so susednými členskými štátmi kurzy spoločnej počiatočnej odbornej prípravy a výmenné programy pre svojich kadetov presadzovania práva v oblasti cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva;

- c) usilovať sa spolu s agentúrou CEPOL, konajúcou na žiadosť členských štátov, o vypracovanie alebo prispôsobenie vnútroštátnych kurzov cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, ktoré sa použijú v rámci vnútroštátneho kontinuálneho profesijného rozvoja príslušníkov orgánov presadzovania práva;
- d) vytvoriť spoločné kurzy kontinuálneho profesijného rozvoja a iniciatívy pre príslušníkov orgánov presadzovania práva na rozvoj zručností a vedomostí v oblasti cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, najmä pokiaľ ide o príslušné právo, pravidlá účasti, nástroje, techniky, mechanizmy, postupy a najlepšie postupy;
- e) usilovať sa o vytvorenie a zavedenie kariérnych postupov pre príslušníkov orgánov presadzovania práva, ktorí absolvovali kurzy spoločnej počítačovej odbornej prípravy, výmenné programy alebo osobitné kurzy cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva;
- f) poskytovať jazykovú prípravu a odbornú prípravu pre príslušníkov orgánov presadzovania práva, ktorí by mohli byť zapojení do cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, týkajúcu sa operačných postupov, správneho a trestného práva, trestných konaní iných členských štátov a orgánov, ktoré sa majú kontaktovať v iných členských štátoch;
- g) usilovať sa pri súčasnom náležitom zohľadnení potrieb členských štátov o zosúladenie portfólia odbornej prípravy s prioritami týkajúcimi sa cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva stanovenými v hodnoteniach potrieb strategickej odbornej prípravy v EÚ (EU-STNA);

- h) informovať agentúru CEPOL o svojich potrebách týkajúcich sa odbornej prípravy v oblasti operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva a podporovať činnosti agentúry CEPOL, aby mohla plniť svoju úlohu pri odbornej príprave príslušníkov orgánov presadzovania práva;
- i) zväžiť možnosť vytvoriť rozsiahle a dlhodobé celoeurópske programy spoločnej odbornej prípravy a výmeny pre kadetov a príslušníkov orgánov presadzovania práva v oblasti cezhraničnej operačnej spolupráce v oblasti presadzovania práva.

7. ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

- a) Členským štátom sa odporúča prerokovať otázky, na ktoré sa vzťahuje toto odporúčanie, a dosiahnuť v nich pokrok, a to najmä v otázkach týkajúcich sa jeho vykonávania.
- b) Členským štátom sa odporúča, aby v plnej miere využívali finančnú podporu sprístupnenú prostredníctvom nástroja pre finančnú podporu v oblasti policajnej spolupráce, predchádzania trestnej činnosti a boja proti trestnej činnosti a krízového riadenia zriadeného na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 513/2014¹ (Fond pre vnútornú bezpečnosť – polícia) s cieľom zlepšiť a zintenzívniť cezhraničnú operačnú spoluprácu.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 513/2014 zo 16. apríla 2014, ktorým sa ako súčasť Fondu pre vnútornú bezpečnosť zriaďuje nástroj pre finančnú podporu v oblasti policajnej spolupráce, predchádzania trestnej činnosti, boja proti trestnej činnosti a krízového riadenia a ktorým sa zrušuje rozhodnutie Rady 2007/125/SVV (Ú. v. EÚ L 150, 20.5.2014, s. 93).

- c) Odporúča sa, aby členské štáty pri vykonávaní tohto odporúčania čo možno najskôr po jeho prijatí v relevantných prípadoch iniciovali preskúmanie svojich vnútroštátnych noriem a dvojstranných a mnohostranných dohôd o operačnej spolupráci v oblasti presadzovania práva s inými členskými štátmi.
- d) Odporúča sa, aby najneskôr do dvoch rokov od prijatia tohto odporúčania Komisia posúdila vykonanie tohto odporúčania členskými štátmi a po porade s členskými štátmi uverejnila správu a predložila ju Rade.

V ...

Za Radu
predseda/predsedička

PRÍLOHA

Zoznam trestných činov uvedených v pododdieloch 2.1 a 2.2

- účasť na zločinnom spolčení,
- terorizmus,
- obchodovanie s ľuďmi,
- sexuálne vykorisťovanie detí a detská pornografia,
- nedovolené obchodovanie s omamnými a psychotropnými látkami,
- nedovolené obchodovanie so zbraňami, strelivom a s výbušnami,
- korupcia vrátane úplatkárstva,
- podvod vrátane podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie vymedzeného v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371¹,
- legalizácia príjmov z trestnej činnosti,
- falšovanie a pozmeňovanie meny vrátane eura,
- počítačová kriminalita,

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 198, 28.7.2017, s. 29).

- trestné činy proti životnému prostrediu vrátane nedovoleného obchodovania s ohrozenými živočíšnymi a rastlinnými druhmi, ich plemenami a odrodami,
- uľahčenie neoprávneného prekročenia štátnej hranice a neoprávneného pobytu,
- vražda a ťažká ujma na zdraví,
- nedovolené obchodovanie s ľudskými orgánmi a tkanivami,
- únos, obmedzovanie osobnej slobody a branie rukojemníka,
- rasizmus a xenofóbia,
- organizovaná alebo ozbrojená lúpež,
- nedovolené obchodovanie s kultúrnymi objektmi vrátane starožitností a umeleckých diel,
- podvodné konanie,
- vymáhanie peňazí alebo inej výhody a vydieranie,
- falšovanie a výroba nelegálnych kópií výrobkov,
- falšovanie a pozmeňovanie verejných listín a obchodovanie s takými listinami,
- falšovanie a pozmeňovanie platobných prostriedkov,

- nedovolené obchodovanie s hormonálnymi látkami a ďalšími prostriedkami na podporu rastu,
 - nedovolené obchodovanie s jadrovými alebo rádioaktívnymi materiálmi,
 - nedovolené obchodovanie s odcudzenými vozidlami,
 - znásilnenie,
 - podpaľáčstvo,
 - trestné činy podliehajúce právomoci Medzinárodného trestného súdu,
 - nezákonné ovládnutie lietadla, plavidla alebo vesmírnej lode,
 - sabotáž.
-